

РАДА СУДДІВ УКРАЇНИ

01601, м. Київ, вул. Липська, 18/5, тел.: (044) 277-76-29

03 вересня 2021 року

м. Київ

РІШЕННЯ

№ 36

Рада суддів України розглянула проекти Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про судоустрій і статус суддів" та деяких інших законів України щодо відсторонення від здійснення правосуддя", реєстраційний № 4505 від 16.12.2020, внесений на розгляд Верховної Ради України у порядку законодавчої ініціативи народним депутатом України Бабієм Р.В., Вельможним С.А., Дирдіним М.Є. та Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про судоустрій і статус суддів" щодо усунення прогалин законодавства у процедурі кваліфікаційного оцінювання суддів", реєстраційний № 5794 від 16.07.2021, внесений на розгляд Верховної Ради України у порядку законодавчої ініціативи народним депутатом України Бабієм Р. В.

Відповідно до пунктів 1, 2 частини четвертої статті 126 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" до завдань суддівського самоврядування належить вирішення питань щодо організаційної єдності функціонування органів судової влади та зміцнення незалежності судів, суддів, захист професійних інтересів, у тому числі і у впливі на їх діяльність.

Згідно з п. 6 статті 133 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" Рада суддів України організовує виконання рішень з'їзду суддів України та контроль за їх виконанням.

Підпунктом 6 пункту 2 Рішення XVII чергового з'їзду суддів України від 11 березня 2021 року в розрізі питань "Щодо кадрового забезпечення судів" з'їздом суддів України вирішено, зокрема звернутися до Комісії з питань правової реформи як консультативно-дорадчого органу при Президентові України та Комітету з питань правової політики Верховної Ради України з пропозицією ініціювати зміни до законодавства щодо невідкладного врегулювання питання про призначення Вищою радою правосуддя, Вищою кваліфікаційною комісією суддів України (після відновлення повноважного складу) суддів, повноваження яких закінчилися та/або закінчуються та стосовно яких не проведено кваліфікаційне оцінювання". На виконання зазначеного рішення з'їзду суддів України, Радою суддів України проаналізовано вказані законопроекти та зазначаємо про наступне.

У 2021 році питання подолання проблеми кадрового дефіциту в судах залишається найактуальнішим. Станом на вересень 2021 року робота Вищої кваліфікаційної комісії суддів України так і не була відновлена, що зокрема

призвело до зупинення процесів із завершення кваліфікаційного оцінювання, унеможливила вирішення питань про внесення Вищій раді правосуддя рекомендацій про призначення суддів, повноваження яких припинилися.

Відновлення діяльності Вищої кваліфікаційної комісії суддів України є пріоритетним для всіх державних органів, Рада суддів України наразі здійснює ряд заходів задля реалізації положень Закону України №1629-IX "Про внесення змін до Закону України "Про судоустрій і статус суддів" та деяких законів України щодо відновлення роботи ВККСУ".

Однак, навіть формування нового складу ВККСУ не дозволить оперативно вирішити проблему, оскільки за роки фактичної бездіяльності цього органу накопичилася велика кількість нагальних питань, які потребують швидкого вирішення.

Так, згідно щорічної доповіді ВРП "Про стан забезпечення незалежності суддів України" за 2020 рік не завершили процедуру оцінювання 2 131 судді. Серед цих суддів станом на серпень 2021 року у 219 суддів припинені повноваження внаслідок закінчення п'ятирічного строку призначення.

Крім того, у серпні-вересні 2021 року повноваження припиняються у 190 суддів, яких було призначено вперше строком на 5 років указами Президента України протягом серпня- вересня 2016 року. Отже, невдовзі у більше ніж 400 суддів місцевих судів будуть припинені повноваження для здійснення правосуддя.

Крім того, за наявною в РСУ інформацією на утримання суддів, які не здійснювали правосуддя, їх помічників, а також судів, які не здійснювали правосуддя через відсутність суддів, було витрачено близько 1,2 млрд грн.

У пояснювальній записці до проекту Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про судоустрій і статус суддів" та деяких інших Законів України щодо відсторонення від здійснення правосуддя суддів" №4505 від 16.12.2020 вказано, що статтею 92 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" визначено, що тільки Вища кваліфікаційна комісія суддів України (далі – ВККСУ) уповноважена вносити до Вищої ради правосуддя (далі – ВРП) рекомендацію про призначення кандидата на посаду судді.

Внаслідок цього протягом тривалого часу, а саме - більше 3 років, є невирішеним питання відносно призначення на посаду сотень суддів, у яких відсутні повноваження щодо здійснення правосуддя, у зв'язку із закінченням п'ятирічного строку повноважень, оскільки процедуру кваліфікаційного оцінювання на відповідність займаній посаді не завершено (оголошено перерву у проведенні співбесіди, відкладено розгляд питання, співбесіда не призначалася тощо).

Прийнятий Верховною Радою України Закон України "Про внесення змін до Закону України "Про судоустрій і статус суддів" щодо відрядження суддів та врегулювання інших питань забезпечення функціонування системи правосуддя в період відсутності повноважного складу Вищої кваліфікаційної комісії суддів України" № 679-IX від 04 червня 2020 року (в якому визначено, що ВРП у період відсутності повноважного складу ВККСУ ухвалює без рекомендації чи подання ВККСУ рішення про внесення Президенту України подання про призначення на посаду судді, повноваження якого припинилися у зв'язку із

закінченням строку, на який його було призначено, якщо до набрання чинності цим Законом колегією ВККСУ було визнано суддю таким, що відповідає займаній посаді) у деякій мірі вирішує означене питання, зокрема лише тих, в кого наявний висновок ВККСУ про відповідність займаній посаді. Проте, питання інших суддів, відносно яких ВККСУ було оголошено перерву в оцінюванні, або відкладено на інший час, або у зв'язку із неможливістю сформувати колегію для проведення співбесіди із суддею, залишається не вирішеним.

Законопроектом № 4505 від 16 грудня 2020 року пропонується надати право ВРП вносити Президенту України подання про призначення на посаду судді суддів, у яких закінчився п'ятирічний строк повноважень, до суду у якому вони здійснювали правосуддя, без відповідної рекомендації ВККСУ. При цьому, передбачити, що такі судді зобов'язані пройти кваліфікаційне оцінювання першочергово (на протязі трьох місяців з дати формування ВККСУ), а у разі ухилення судді від проходження оцінювання – наділити ВККСУ правом звернутись із поданням до ВРП про відсторонення такого судді від здійснення правосуддя.

Рада суддів України підтримує дану пропозицію як альтернативну модель нормативного врегулювання процедури призначення суддів, оскільки нестача суддів, що здійснюють правосуддя, відновлення повноважень суддів, у яких закінчився строк на який їх було призначено та відповідно дефіцит кадрів у судах є основними проблемами судової гілки влади та держави в цілому, а тому потребують пріоритетного, невідкладного вирішення.

У підсумку такі явища становлять загрозу утвердження принципу верховенства права, погіршення оперативності та якості розгляду судових справ, знижує рівень захисту прав людини і громадянина.

Також пропонується надати право Вищій раді правосуддя без рекомендації Вищої кваліфікаційної комісії суддів України вирішувати питання переведення судді апеляційного суду із ліквідованого суду до проходження кваліфікаційного оцінювання. Аналогічні за змістом пропозиції містяться у законопроекті № 5794 від 16.07.2021.

Рада суддів України підтримує дану пропозицію, оскільки на даний час переведення таких суддів здійснюється шляхом прийняття рішень ВРП про відрядження (як тимчасове переведення), що є тимчасових заходом, який не вирішує гострої проблеми кадрового дефіциту апеляційних судів. Зазначені зміни необхідні також з метою оптимізації бюджетних видатків на забезпечення діяльності ліквідаційних комісій судів.

У той же час, Рада суддів України окремо наголошує, що даний законопроект не звільняє суддів, призначених на посаду безстроково або переведених на підставі цього закону, від проходження кваліфікаційного оцінювання в цілому, оскільки передбачає, що такі судді зобов'язані пройти кваліфікаційне оцінювання першочергово (на протязі трьох місяців з дати формування ВККСУ), а у разі ухилення судді від проходження оцінювання – ВККСУ наділяється правом звернутись із поданням до ВРП про відсторонення такого судді від здійснення правосуддя.

Також передбачається, що рішення ВРП про відмову у задоволенні рекомендації ВККСУ про звільнення з посади судді на підставі підпункту 4

пункту 16-1 розділу XV "Перехідні положення" Конституції України є підставою для проведення повторного оцінювання відповідності судді займаній посаді. Аналогічні за змістом пропозиції містяться у законопроекті № 5794 від 16.07.2021.

Рада суддів України підтримує дану пропозицію, оскільки механізм повторного оцінювання відповідності судді займаній посаді усуне прогалину в законодавстві, що виникла внаслідок відсутності законодавчого врегулювання питання процедури оцінювання суддів, у разі відхилення ВРП рекомендацій ВККСУ за наслідками неуспішних результатів оцінювання.

Також проектом передбачається встановити, що базовий розмір посадового окладу судді, який тимчасово відсторонений від здійснення правосуддя, становить 5 прожиткових мінімумів для працездатних осіб, розмір якого встановлено на 1 січня календарного року. Аналогічні за змістом пропозиції містяться у законопроекті № 5794 від 16.07.2021.

Рада суддів України наголошує, що обмеження у виплатах базового окладу суддям, які не здійснюють правосуддя, є допустимим виключно у випадках притягнення їх до кримінальної чи дисциплінарної відповідальності, наслідком чого є відсторонення судді від посади чи від здійснення правосуддя, а будь-які обмеження виплат посадового окладу суддям, які не здійснюють правосуддя з незалежних від них причин, є недопустимими та такими, що суперечать Конституції України. Відповідно до вимог нормотворчої техніки проекти законів та нормативно-правових актів мають раціонально, адекватно врегульовувати суспільні відносини; правові норми, які вони містять, повинні бути стислими, чіткими і недвозначними. Оскільки законодавча пропозиція викладена не чітко та дозволяє двозначне тлумачення визначення статусу "суддів, яких тимчасово відсторонено від здійснення правосуддя", зазначена норма не заслуговує на підтримку.

У пояснювальній записці до проекту Закону України "Про судоустрій і статус суддів" щодо усунення прогалин законодавства у процедурі кваліфікаційного оцінювання суддів", реєстраційний № 5794 від 16.07.2021 пропонується передбачити автоматичне (в силу закону та без ухвалення ВРП окремого рішення) тимчасове відсторонення суддів, щодо яких наявне рішення про невідповідність судді займаній посаді до дня ухвалення ВККСУ рішення про відповідність судді займаній посаді або до дня звільнення судді з посади. Зазначається, що наведена пропозиція узгоджуються із існуючим порядком щодо автоматичного відсторонення за рішення Дисциплінарної палати ВРП, коли суддя має право оскаржити рішення до ВРП та суду, проте до розгляду питання ВРП є тимчасово відсторонений від правосуддя.

Аналогічні за змістом пропозиції містяться у № 4505 від 16.12.2020.

Рада суддів України зазначає, що дані норми можуть призвести до зниження існуючих прав і гарантій суддів, що передбачені чинним законодавством у процедурі кваліфікаційного оцінювання судді, а тому наведені положення не можуть бути підтримані. Відповідно до приписів Конституції України Вища рада правосуддя ухвалює рішення про тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя (пункт 6 ст. 131).

Венеційська комісія неодноразово вказувала, "що законодавство не слід використовувати як засіб для припинення строку повноважень осіб, обраних або призначених за Конституцією". Згідно зі стандартами Ради Європи основою незалежності судової влади є те, що строк перебування на посаді гарантується до настання віку обов'язкового виходу на пенсію або закінчення встановленого строку повноважень

Отже, рішення про тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя може ухвалити виключно Вища рада правосуддя, й передача такої функції ВККСУ або автоматичне (в силу закону) відсторонення не відповідатиме положенням Основного Закону та міжнародних стандартам у сфері судочинства, а тому відповідні пропозиції Рада суддів України категорично не підтримує.

У той же час у законопроекті № 5794 від 16.07.2021 відсутня норма, яка б регулювала процедуру про призначення на посаду судді суддів, у яких закінчився 5-річний строк повноважень, до суду у якому вони здійснювали правосуддя, без відповідної рекомендації ВККСУ.

Відповідно до підпункту 2 пункту 16-1 Розділу XV "Перехідні положення" Конституції України з дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)" повноваження суддів, призначених на посаду строком на п'ять років, припиняються із закінченням строку, на який їх було призначено. Такі судді можуть бути призначені на посаду судді в порядку, визначеному законом.

Важливим досягненням України у сфері забезпечення суддівської незалежності є скасування так званого "випробувального терміну" для суддів. У результаті судової реформи було враховано рекомендації Венеціанської комісії та випробувальний термін для суддів було скасовано на конституційному рівні. На сьогодні всі судді в державі, крім суддів Конституційного Суду України, обіймають свої посади безстроково.

Рада суддів України наголошує на важливості заповнення прогалин у законодавстві та унеможливлення дестабілізації діяльності судової влади, а відповідно призначення на посади суддів з метою належного рівня здійснення судочинства судами України. Ураховуючи, що такі судді обіймають посади суддів, але не здійснюють правосуддя у зв'язку із закінченням строку повноважень, їх посади не є вакантними, Рада суддів України пропонує викласти пункт 17 Розділу XII "Прикінцеві і перехідні положення" Закону №1402-VIII (з наступними змінами) в такій редакції:

"17. Повноваження суддів, призначених на посаду строком на п'ять років до набрання чинності цим Законом, припиняються із закінченням строку, на який їх було призначено. Судді, повноваження яких припинилися у зв'язку із закінченням такого строку, вважаються тимчасово призначеними на посаду судді до суду, у якому здійснювали правосуддя до вирішення питання їх призначення або звільнення в порядку та з підстав, визначених Конституцією України та законами України.

Вища рада правосуддя вносить Президенту України подання про призначення на посаду судді суддів, призначених на посаду строком на п'ять

років до набрання чинності цим Законом, без рекомендації Вищої кваліфікаційної комісії суддів України".

Заслухавши та обговоривши інформацію члена Ради суддів України Потапенка А. В. щодо стану кадрового забезпечення місцевих судів внаслідок припинення повноважень у суддів, строк призначення яких закінчився, на підставі частин 6, 8 статті 133 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" №1402-VIII від 02 червня 2016 року, з метою виконання рішення XVIII чергового з'їзду суддів України від 11 березня 2021 року, Рада суддів України

в и р і ш и л а :

1. Підтримати окремі положення проектів законів № 4505 та №5794, що спрямовані на подолання кадрового дефіциту судів та усунення прогалин законодавства у процедурі кваліфікаційного оцінювання суддів, і за умови врахування зауважень та застережень, наведених у цьому Рішенні, вважати їх можливими для прийняття.

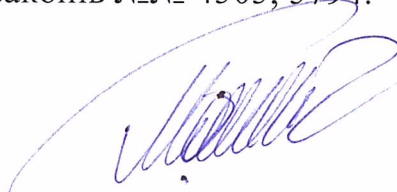
2. Запропонувати суб'єктам законодавчої ініціативи пункт 17 Розділу XII "Прикінцеві і перехідні положення" Закону №1402-VIII (з наступними змінами) викласти у такій редакції:

"17. Повноваження суддів, призначених на посаду строком на п'ять років до набрання чинності цим Законом, припиняються із закінченням строку, на який їх було призначено. Судді, повноваження яких припинилися у зв'язку із закінченням такого строку, вважаються тимчасово призначеними на посаду судді до суду, у якому вони здійснювали правосуддя до вирішення питання їх призначення або звільнення в порядку та з підстав, визначених Конституцією України та Законами України. Вища рада правосуддя вносить Президенту України подання про призначення на посаду судді суддів, призначених на посаду строком на п'ять років до набрання чинності цим Законом, без рекомендації Вищої кваліфікаційної комісії суддів України".

3. Звернути увагу ініціаторів законопроектів на те, що рішення про тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя може ухвалити виключно Вища рада правосуддя, й передача такої функції Вищій кваліфікаційній комісії суддів України або автоматичне (в силу закону) відсторонення без ухвалення Вищою радою правосуддя окремого рішення не відповідає положенням Основного Закону та міжнародних стандартам у сфері судочинства, тому відповідні положення законопроектів Рада суддів України категорично не підтримує.

4. Направити Рішення до Комітету з питань правової політики Верховної Ради України, Вищої ради правосуддя для врахування при розгляді в межах повноважень проектів законів №№ 4505, 5794.

**Голова
Ради суддів України**

Моніч Б. С.